

Plan för att stödja den äldre befolkningen 2022–2026

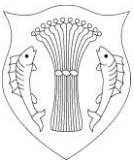
Lumparlands kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning.....	3
2. Bakgrund.....	4
3. Mål och strategier för kommunens äldreomsorg.....	5
4. Utgångspunkter för organiseringen av äldreomsorgen.....	6
4.1. Lagstiftning.....	6
4.1.1. Finlands grundlag.....	6
4.1.2. Lagstiftningen inom äldreomsorgen.....	6
4.2. Övriga styrdokument.....	7
4.3. Landskapsregeringens målsättningar inom den åländska äldreomsorgen.....	7
4.4. Samarbete med ÅHS.....	8
5. Grundprinciper för äldreomsorg.....	8
5.1. Den äldres rättigheter (lagstiftningen).....	8
5.2. Värdegrunden.....	8
5.3. Aktiverande och rehabiliterande äldreomsorg.....	9
6. Kommunens befolkningsstruktur och befolkningsprognos.....	9
7. Kommunens serviceformer inom äldreomsorgen.....	10
7.1. Äldreomsorgens service och tjänster.....	10
7.2. Hälsofrämjande hembesök.....	11
7.3. Närståendevård och stöd.....	12
7.4. Hemservice.....	12
7.5. Nuläget i kommunen.....	13
7.6. Hemservice i framtiden.....	14
7.7. Samverkan hemservice och hemsjukvård.....	15
7.8. Effektiverat serviceboende (ESB Kapellhagen).....	15
7.9. Bakgrund och nulägesbeskrivning.....	17
7.10. Aktiviteter.....	18
7.11. Intervallvård/korttidsvård.....	18
7.12. Institutionsboende.....	18
7.13. Färdtjänst och övrig handikappservice.....	18

Lumparlands kommun

7.14.	Demensvård	19
7.14.1.	Fakta om demenssjukdom	19
7.14.2.	Vård och omsorg för personer med demenssjukdom	19
7.14.3.	Vård och service i det egna hemmet.....	19
7.14.4.	Vård i serviceboende eller institutionsboende	20
7.14.5.	Personaltäthet.....	20
7.14.6.	Fysiska miljöer.....	20
8.	Äldreomsorgens ekonomiska läge.....	21
9.	Äldreomsorgen – framtidens goda arbetsplats	22

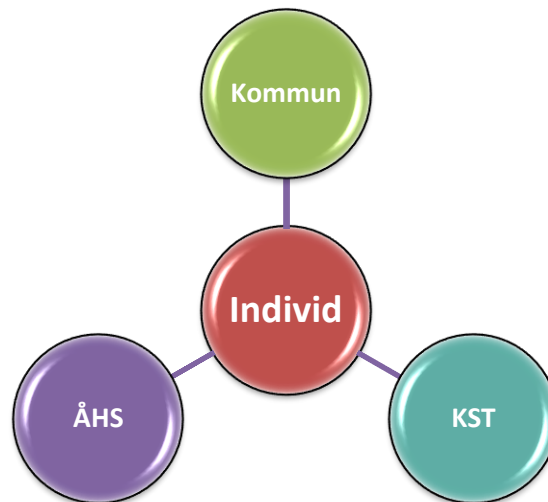

Antagen av kommunfullmäktige genom § 21/1.6.2022.

1. INLEDNING

Denna plan är ett dokument för styrning och kontinuerlig förbättring av kommunens äldreomsorg. Likt övriga kommuner i Finland står även Lumparland inför utmaningen att tillgodose behoven för den allt mer heterogena och växande målgruppen för äldre. Det kommunala ansvaret för äldreomsorg regleras i flertal lagar, föreskrifter och andra styrdokument.

Kommunen fastställde en grundlig plan för äldreomsorgen 22.3.2017. Denna plan är en reviderad version av den tidigare planen. Under årsskiftet 2020-2021 antog Ålands landskapsregering ett reformpaket inom lagstiftningen i syfte att flytta fokus från korrigerande till förebyggande åtgärder. Detta för att stävja de kostnadsökningar man kan förutse inom bland annat äldreården till följd av den demografiska utvecklingen. Lagstiftningsreformen antogs samtidigt som stora delar av kommunernas socialservice flyttades in under Kommunernas socialtjänst k.f. (KST) med hjälp av tvingande lagstiftning. Kvar i kommunerna finns huvudsakligen äldreomsorg och barnomsorg. Inom äldreomsorgen uppstod en tredelad organisation vars avsikt är att samarbeta för klienternas bästa.

Äldreomsorgen i Lumparlands kommun består av hemservice, serviceboende, närståendevård och institutionsvård. Kapellhagen är ett ESB (effektiverat serviceboende), vilket innebär personalbemanning dygnet runt. Kapellhagen har 11-12 platser för dygnet runt-vård och avlastning. Utgående från Kapellhagen sker kommunens övriga verksamheter för äldre såsom hemservice, stödservice, dagverksamhet och aktiviteter för äldre. Kommunen har flyttat vårdkedjan så att fler bor hemma längre med hjälp av förebyggande och stödjande aktiviteter. Kriteriet för att beviljas plats på Kapellhagen är att man annars skulle behöva minst fyra hemservicebesök per dygn för att upprätthålla vardagen.

Lumparlands kommun

Sammanhållen hemvård utförs i samarbete med ÅHS som står för medicindelning och sjukvård inom Kapellhagen och i kommunen. KST handhar färdtjänst för äldre och handikappade, samt handikappservice för personer under och över 65 år.

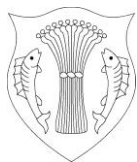
Befolkningsmässigt ändras den demografiska bilden ganska radikalt under de kommande åren i de åländska kommunerna, liksom i övriga Norden och i de västeuropeiska länderna. Forskning visar att äldre människor på grund av bättre levnadsförhållanden ändå är friskare och kommer att ha en högre medellivslängd. En ökande utmaning inom äldreomsorgen har blivit den ökande andelen demensvård. Utvecklingen av demens hänger ihop med högre levnadsålder i befolkningen. Det salutogena perspektivet inom äldreomsorgen har vunnit fotfäste så att man numera i ökad utsträckning ser till även de psykosociala behoven för upprätthållande av långvarig hälsa. Det salutogena perspektivet innebär att man satsar på att stärka individens resurser och lyfter det friska.

I samband med de stora reformerna som togs i bruk 1.1.2021 inledde Lumparlands kommun ett samarbete med Lemlands kommun gällande barnomsorg och äldreomsorg. Samarbetet handlar om gemensam ledning till följd av ökade behörighetskrav inom ledningsuppgifterna. För Lumparlands del har man gemensam äldreomsorgschef med Lemland samt gemensamt äldreråd med Lemlands kommun.

Landskapsregeringen har antagit kvalitetsrekommendationer angående tjänster för äldre samt riktlinjer för omsorg och vård. Målet är att minst 90 % av befolkningen som fyllt 75 år ska kunna bo kvar hemma. De äldres förmåga att bo kvar hemma ska stödjas genom snabbt tillgängliga och högklassiga social-och hälsovårdstjänster. Genom tillräckliga satsningar på boende och boendemiljöer som är anpassade till äldres behov blir en överflyttning av äldre till institutionsvård nödvändig endast där de sjukvårdsmässiga insatserna är dominerande. Begränsningar i rätten till institutionsvård har införts genom lagstiftning och demensvården hör numera till kommunernas ansvarsområde.

2. BAKGRUND

Kommunen beslöt 2012 att tillsätta en planeringsgrupp för om- och tillbyggnad av Kapellhagen vilket var helt i linje med den utveckling av äldreomsorgen som behoven i framtiden pekade på. Framför allt var det motiverat med, som tidigare nämnts, att allt fler blir äldre och får också ett högre vårdbehov. Det gäller i högsta grad de som redan bor på Kapellhagen. Vid kontakterna med företrädare för kommunen fanns önskemålet att äldre ska ha möjlighet att bo kvar i egen kommun så länge som möjligt och att kommunen avser att producera de tjänster som behövs inom rimliga ekonomiska ramar. Andelen äldre blir allt större vilket ställer krav på kommunerna och deras politiska beslutsfattare och ledning att beakta de demografiska förändringarna i all verksamhet och skapa ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar plattform för de tjänster äldre har behov av. Ålands landskapsregering bidrar med sina

Lumparlands kommun

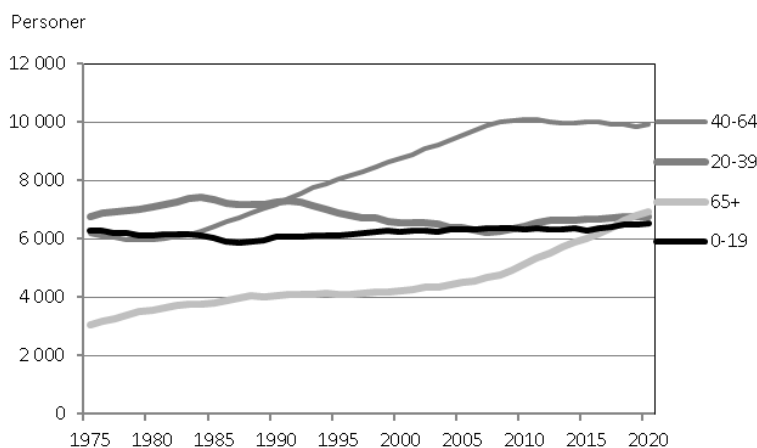
kvalitetsrekommendationer till utveckling av tjänster för äldre. Det övergripande målet är att de tjänster som produceras för äldre, framför allt inom vård och omsorg, men även inom övriga samhällssektorer, ska vara hållbara också på längre sikt och också under de förhållanden där antalet äldre är betydligt högre än i dag och att de här tjänsterna utgår från den äldre och den äldres behov. Målet med de förebyggande, aktiverande och rehabiliterande insatserna är att bibehålla och stärka de äldres funktionsförmåga, initiativkraft och självständighet. (Ålands Landskapsregering 2010 Social- och miljöavdelningen, Socialvårdsbyrån)

3. MÅL OCH STRATEGIER FÖR KOMMUNENS ÄLDREOMSORG

Vid planerandet av den framtida äldreomsorgen kan man ta följande mål i beaktande:

- Att de äldre ska kunna bo i sin hemmiljö så länge som möjligt och få hjälp enligt individuella behov.
- Ett fungerande äldreboende, med tillräckligt antal lägenheter för olika behov.
- Möjlighet att ge de äldre en meningsfull tillvaro med social kontakt, sysselsättning och aktiviteter som förhöjer livskvaliteten.
- Möjligheter till avlastning för närstående vårdare.
- Minskade kostnader då äldreomsorgen kan ordnas inom kommunen, i stället för institutionsvård.
- En tillräcklig personalstyrka vars antal är anpassat efter de behov och rekommendationer som finns inom äldreomsorgen för att de ska kunna ge en god och meningsfull omvårdnad.
- Effektivt samarbete mellan hemservice och hälso- och sjukvård
- Att så långt som möjligt möta de ökande behoven av demensvård genom anpassning av lokaliteter och kompetensutveckling.
- Att genom aktiv personalvård behålla och rekrytera behörig personal som trivs på sina arbetsplatser.

Ålands befolkning efter ålder 1975-2020

De senaste åren har andelen äldre i Lumparlands kommun ökat radikalt men statistiken pekar på en avmattad ökningskurva så att det nu är främst andelen äldre över 80 år som ökar i volym fram till 2030. Sannolikt kommer vårdplatserna på ESB Kapellhagen att vara tillräckliga under de kommande åren eftersom Lumparland följer omgivningens direktiv om en backande vårdkedja som innebär att fler bor hemma längre. Däremot behöver det göras handikapp- och demensanpassningar av lokalerna för att de ska vara funktionella inför framtidens ökade vårdtyngd inom heldygnsvården. Det behöver även göras utökade satsningar inom hemservicen för att möjliggöra ett tryggt hemmaboende längre upp i åren.

4. UTÅNGSPUNKTER FÖR ORGANISERINGEN AV ÄLDREOMSORGEN

4.1. Lagstiftning

Landskapet Åland har lagstiftningsbehörighet för den sociala sektorn inom vilken äldreomsorgen är organiserad. Äldreomsorgen har sedan 1.1.2021 en egen lagstiftning samtidigt som delar av äldreomsorgen är inordnad under socialvårdslagstiftningen och klintlagstiftningen. Här nedan redogörs för vilka lagar och förordningar som ligger till grund för äldreomsorgens organisering..

4.1.1. Finlands grundlag

I Finlands grundlag finns bestämmelser om grundläggande rättigheter, och det allmänna ska tillförsäkra var och en att dessa rättigheter förverkligas. Bland annat stadgas att det allmänna ska tillförsäkra var och en tillräckliga social- och hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt befrämja befolkningens hälsa.

4.1.2. Lagstiftningen inom äldreomsorgen

Kommunernas socialvård har till uppgift att förebygga sociala problem, bevara den sociala tryggheten och stödja människors förmåga att klara sig på egen hand. Med hjälp av en täckande social service strävar man efter att svara mot behovet hos kommunens alla befolkningsgrupper, däribland äldre personer och personer med funktionshinder. Dessa är de lagar som kommunen tillsammans med KST ska förverkliga ombesörjandet av för de äldre kommuninvånarna i Lumparlands kommun. KST handhar all service för individer under 65 år och kommunen handhar huvudsakligen serviceansvaret för individer 65 år och äldre. KST köper viss socialservice för yngre klienter från kommunerna. Socialtjänster för de äldre organiseras med följande lagar och förordningar som grund:

- Äldrelag (2020:9) för Åland.
- Socialvårdslagen (2020:12).
- Socialvårdsförordningen (1995:103, FFS 607/1983).
- Landskapslagen om en kommunalt samordnad socialtjänst (2016:2).
- Lag om service och stöd på grund av handikapp (FFS 380/1987).
- Förordning om service och stöd på grund av handikapp (FFS 759/1987).

Lumparlands kommun

- Landskapslag (2020:26) om klienthandlingar inom socialvården.
- Landskapslag (2020:14) om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvård.
- Lag om klientavgifter inom socialvården (1995:101, 2003:79, FFS 734/1992).
- Förordning om klientavgifter inom socialvården (1995:103, FFS 912/1992).
- Lag om närståendevård (2005:111, FFS 937/2005).
- Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (2000:79, FFS 812/2000).
- Landskapslag (2020:24) om yrkesutbildade personer inom socialvård.
- Lag om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare (FFS 2003/549) gäller närståendevårdare.

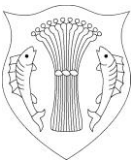
4.2. Övriga styrdokument

Förutom den ovan nämnda lagstiftningen utgör även följande dokument underlag för organiserandet och utvecklandet av äldreomsorgen:

- Kvalitetsrekommendation tjänster för äldre. Ålands andskapsregering. 2010
- Kvalitetsrekommendation för att trygga ett bra åldrande och förbättra servicen 2020–2023. Social- och hälsovårdsministeriet och Finlands Kommunförbund. 2020.
- Socialvårdsplan 2021–2025 för landskapet Åland, Ålands landskapsregering
- Riktlinjer för omsorg och vård vid demenssjukdom. Ålands landskapsregering. 2012.
- Äldres psykiska ohälsa. Projektrapport 2019.
- Förenta Nationernas generalförsamlings resolution 46/91 som innehåller en deklARATION om Förenta Nationernas principer för äldre personer. (Förenta staterna 1991).
- Kommunens interna styrdokument.

4.3. Landskapsregeringens målsättningar inom den åländska äldreomsorgen

- Landskapets målsättning är att 90 % av de äldre som fyllt 75 år ska ha möjlighet att bo självständigt i sitt hem. För att denna målsättning ska uppfyllas måste både hemservice och hemsjukvård ha en personalstyrka som uppfyller kraven.
- Kommunerna ansvarar för tillräcklig tillgång på serviceboende och kan erbjuda vård på alla nivåer i vårdkedjan.
- De kommunala äldreboendena ska vara anpassade för att kunna ta hand om mera vårdkrävande personer eftersom de flesta vårdkrävande klienterna har överförs till effektiverat serviceboende (3–5% av 75+).
- ÅHS har hand om sjukvårdsrehabilitering medan kommunerna ansvarar för den fortsatta rehabiliteringen och institutionsvården (<3% av 75+).
- Bostadsproduktionen tar fasta på livslångt boende och nya former för kollektiva boenden som tillvaratar de äldres behov av trygghet, enskildhet och gemenskap bör skapas.

- Landskapsregeringens hållbarhetsprincip "I det hållbara samhället bidrar vi inte till att människor utsätts för strukturella hinder för hälsa, inflytande, kompetensutveckling, opartiskhet och meningsskapande" ska implementeras i kommunernas socialvård. (Socialvårdspan 2021 – 2025).

4.4. Samarbete med ÅHS

Projektet "Sammanhållen hemvård" har inletts genom tvingande lagstiftning och innebär en utökad samverkan mellan kommunens hemservice och ÅHS hemsjukvård. Samarbetet betyder stöd för de äldres kvarboende i det egna hemmet eller i det lokala serviceboendet. Detta innebär idag att ÅHS hemsjukvård sköter medicindelning i dosetter till de boende som inte klarar att sköta sina mediciner själv. ÅHS hemsjukvård delegerar sedan vidare vissa uppgifter till personal på Kapellhagen. Avtal och serviceplansmodeller har gjorts upp för uppgiften.

5. GRUNDPRINCIPER FÖR ÄLDREOMSORG

5.1. Den äldres rättigheter (lagstiftningen)

- Rätt till hemservice, boendeservice och institutionsboende enligt behovsbedömning.
- Bedömningen bygger på egen uppfattning och sakkunnigs uppfattning om vårdbehovet.
- För person över 80 år ska en bedömning efter begäran göras inom 7 dagar och i brådskande fall omedelbart.
- Den äldre ska ges möjlighet att på ett ändamålsenligt sätt delta och påverka planeringen och genomförandet av vården.
- Rätt till god service och gott bemötande.
- Rätt att få utredning om åtgärdsalternativen.
- Rätt till beslut eller avtal om de tjänster hon/han beviljats.
- Rätt till vård- och serviceplan.
- Självbestämmanderätt och medbestämmanderätt.
- Lagstiftningen innehåller även frågor som sekretess, tystnadsplikt och lämnande av sekretessbelagda uppgifter.
- Lagen medför också skyldigheten för klienten bland annat att lämna uppgifter, exempelvis inkomstuppgifter för fastställande av avgift.

5.2. Värdegrunden

Äldreomsorgspersonalen vid Kapellhagen har genom ett grundligt värdegrundsarbete gjort en tavla som ska stöda personalen och visa de boende och deras anhöriga samt göra kommunens värdegrunder synliga som en del av det dagliga arbetet. Värdegrunden innehåller etiska principer för hur personalen ska bemöta klienter, anhöriga och varandra samt stå som grund för verksamhet och ledarskap. Värdegrunden handlar om

Lumparlands kommun

att se den unika individen och att se och bemöta var och en enligt de individuella behoven. Arbetet med att etablera värdegrunden behöver vara kontinuerligt och årligen återkommande i personalgruppen. Syftet med den årliga uppdateringen är att skapa delaktighet och gemenskap utifrån de gemensamma värderingarna.

5.3. Aktiverande och rehabiliterande äldreomsorg

En god värdegrund är att omsorgsinsatserna ska vara aktiverande och rehabiliterande. Många äldre klarar av vardagsfunktioner långt uppe i åren och det är av stor betydelse för hälsa och välbefinnande för den äldre att klara sig själv. För äldreomsorgspersonal är det därför viktigt att aktivt stödja de äldre på deras egna villkor. Att arbeta aktiverande och rehabiliterande är också helt nödvändigt med tanke på 90 % -målet.

Det finns fyra områden som är särskilt viktiga för att upprätthålla de äldres hälsa och funktionsförmåga:

- Röra på sig.
- Äta bra mat.
- Ha sociala kontakter samt känna sig behövd och bekräftad.
- Ha en meningsfull sysselsättning.

Vid planering av aktiviteter och verksamhet riktad mot de äldre bör man komma ihåg att de äldre som grupp är heterogen och att det finns stora skillnader på psykisk och fysisk hälsa mellan olika åldersgrupper. Det är även skillnad på kvinnor och män. De hälsofrämjande insatserna för dem i den så kallade tredje åldern - den relativt friska och aktiva tiden som ålderspensionär - ter sig annorlunda jämfört med dem som befinner sig i den s.k. fjärde åldern när man blivit beroende av andras hjälp för sitt dagliga liv. De äldres delaktighet och inflytande är viktiga grundprinciper i det hälsofrämjande arbetet och bör genomsyra verksamheten.

6. KOMMUNENS BEFOLKNINGSSTRUKTUR OCH BEFOLKNINGSPROGNOS

Den mantalsskrivna befolkningen 31.12.2020 i Lumparland utgjordes av 372 personer. Antal personer som fyllt 65 år utgjorde 27,42 %. (jfr Åland 23 %)

- Beaktar man åldersgruppen 75+ så ser man att den äldre befolkningen kommer att vara stabil några år framåt men hamna i en åldringstopp omkring år 2030. Dessa år kommer vårdbehovet statistiskt sett att vara 30% större än idag. Därefter kommer andelen äldre på nytt att mattas av medan den yngre

Lumparlands kommun

skattekraftiga andelen av befolkningen förväntas öka i Lumparlands kommun fram till år 2040.

- Bättre levnadsförhållanden bidrar till att människor lever längre och är friskare. År 2020 var den förväntade medellivslängden på Åland för kvinnor 85 år och för män 80 år. (ÅSUB)
- Statistiskt sett räknar man med att medelsvåra eller svåra minnessjukdomar förekommer hos ca 4 % av befolkningen i åldern 65–74 år, ca 10 % hos dem som är i åldersspannet 75–79 år och hos ca 35 % av dem som fyllt 85 år. Det skulle hypotetiskt sett kunna innebära att ca 27 personer i Lumparland skulle behöva någon form av demensvård år 2030.

Åldersgrupp	2020	2025	2030	2035	2040
Totalt	392	417	427	438	454
65-69	26	26	31	18	10
70-74	25	28	38	22	12
75-79	29	26	39	25	12
80-84	28	28	39	28	18
85-89	27	29	42	30	19
90-94	5	6	6	7	10
Ökn inv 65+	140	143	195	130	80
Andel inv 65+ i %	36%	34%	46%	30%	18%

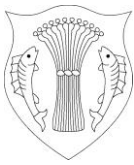
ÅSUB basscenario prognos 2021 för Lumparland. Observera att siffrorna för år 2020 är enligt ÅSUB:s prognos.

7. KOMMUNENS SERVICEFORMER INOM ÄLDREOMSORGEN

Lagstiftningen ålägger kommunen att ge social service till den som är i behov av den. Äldreomsorg, eller äldrevård, avser åtgärder med syfte att bistå äldre människor med den hjälp de behöver för att klara av sin vardag. Hjälpbehovet kan vara förorsakat av sjukdom, funktionsnedsättningar eller ren ålderssvaghet. Äldreomsorgen omfattar hemservice och anstaltstjänster för åldringar. God vård präglas av kundfokusering, kvalitet, tillgänglighet och öppenhet, som ges av en kompetent och välmående personal. Service och omsorg ska ges utgående ifrån en individuell bedömning av vård- och omsorgsbehovet som stöder sig på den äldres egen syn på vårdbehovet och på sakkunnigas bedömning.

7.1. Äldreomsorgens service och tjänster

1. Boende i hemmiljö (Öppen vård)

Lumparlands kommun

- a. Förebyggande hembesök
 - b. Hemservicens stödtjänster
 - i. Måltidsservice
 - ii. Badservice (hjälp med att bada och duscha)
 - iii. Transportservice / färdtjänst (KST)
 - iv. Klädservice
 - v. Städservice (utförs genom momsfri service av privat städfirma).
 - vi. Följeslagarservice (KST)
 - vii. Trygghetslarm (Vivago larm alternativt Alandia Security kan erbjudas)
 - Hemservice med kontinuerliga insatser
 - Närståendestöd (för individer över 65 år)
 - Service enligt handikappservicelagen (KST)
 - Bostadsförbättringar (KST, LR)
 - Dagverksamhet/aktiviteter
 - Intervall/periodisk vård
 - Korttidsvård.
2. Dagvård erbjuds på ESB Kapellhagen .
 3. Effektiverat serviceboende (service dygnet runt).
 4. Institutionsboende (åldringshem) (medicinska indikationer och omfattande sjukvårdsbehov), Oasen boende- och vårdcenter k.f. i Jomala.

7.2. Hälsofrämjande hembesök

Sedan ett antal år tillbaka finns ett samarbete mellan Ålands hälso- och sjukvård och kommunerna kring Hälsofrämjande hembesök. Syftet med denna verksamhetsform är att i god tid förutse de äldres servicebehov. Under besöket diskuterar man bland annat den äldres möjligheter att klara sig i den egna livsmiljön, boendeförhållanden och hälsofrågor. Denna form av hembesök riktar sig till 75 år fyllda personer. I besöket deltar ergoterapeut från ÅHS och representant för äldreomsorgen från kommunen. Hembesöken till alla 75 år fyllda följs upp med nya besök vart femte år.

Vid dessa hembesök försöker man gå igenom hur bostaden ser ut, kontrollera om det finns någonting som behöver åtgärdas för att underlätta vardagen eller förhindra exempelvis fallolyckor.

Man informerar om hur viktigt det är med fysisk träning, bra matvanor, social kontakt, känslan av sammanhang och att känna sig behövd och sedd.

Lumparlands kommun

Det ges information om olika aktiviteter som finns i kommunen, pensionärsföreningar, kontaktuppgifter till kommunens instanser, församlingen, ÅHS m.fl.

7.3. Närståendevård och stöd

Anhöriga är fortfarande den viktigaste källan till hjälp och stöd för den äldre. Det är oftast maka, make eller barn som vårdar en anhörig. Den informella vården och omsorgen av äldre är i vårt samhälle omfattande och rent ekonomiskt gör de anhöriga en samhällsekonomisk betydelsefull insats.

Närståendevården grundar sig på lagen om närståendevård (FFS 937/2005) som trädde i kraft på Åland 1.1.2009. Det som skiljer sig från rikslagstiftningen är den lagstadgade ledighet för närståendevårdaren som på Åland är fem dygn och i riket två dygn per månad. Mellan kommunen och närståendevården uppgörs ett avtal och en vårdplan om närståendevården. Kommunen måste också garantera avlastning för närståendevårdaren fem dygn per månad i det fall närståendevårdaren är bunden till vården dygnet runt.

Närståendearvoden är indelade i tre olika klasser beroende på hur tung vården är och hur vården kombineras med kommunens serviceinsatser.

ÅTGÄRDER:

1. Hälsofrämjande hembesök fortsätter som tidigare i samarbete med ÅHS ergoterapi.
2. Vård för vårdtagare under närståendevårdares ledighet erbjuds på ESB Kapellhagen (5 nätter/mån). Även andra stödåtgärder för närståendevårdare kan flexibelt erbjudas i kommunen vid behov.

7.4. Hemservice

- Hemservice är en lagstadgad service som kommunen ska ge till person som inte själv kommer till rätta i sitt hem utan hjälp. I hemservice ingår personlig omvårdnad och stödtjänster som måltids-, klädvård-, bad-, transport eller följeslagarservice.
- Beviljandet av hemservice föregås av en individuell behovsprövning där personens egna resurser beaktas. Hemserviceinsatserna överenskommes mellan kommunen och personen i ett skriftligt avtal som också kan fungera som en vårdplan.
- Hemservice är inte enbart avsedd för äldre personer utan ska också ges till yngre personer med sjukdom eller funktionshinder samt barnfamiljer.
- Hemserviceinsatserna kan vara tillfälliga eller kontinuerliga.

Behovet av hemservice har ökat utanför ESB Kapellhagen. År 2020 beräknas 10 % av personalens arbetstid räknas till hemservice utanför Kapellhagen, men andelen är

Lumparlands kommun

ökande. I samband med de nya avtalen med andra kommuner har upprättats för olika typer av samarbeten har man även tagit fram maxkostnader per dygn och per timme för hemservice i kommunen. Samarbetet med andra organisationer upplevs komplicerat och har i skrivande stund inte fallit helt på plats. Åren 2021-2022 är år av uppstart av nya organisationsformer och nya rutiner som kan ta tid att helt etablera sig.

Målsättning

Kommunens hemservice strävar till att genom god omsorg arbeta förebyggande och i samverkan med andra som till exempel hemsjukvården, KST, närståendevården, frivilliga organisationer och församlingen. Hemservicen ska förlänga handikappades, svårt sjuka och äldre personers möjligheter att bo hemma. Hemservicen stöder förutsättningar att bo tryggt hemma och så långt som man kan med hjälp av hemservice och andra stödformer och stöder klienternas självbestämmande. Hemservicen ska även fungera som stödservice för barnfamiljer i behov av stöd vid sjukdom, BB-vistelse, rehabilitering och förebyggande barnskydd. Sådan verksamhet handhas av KST och inhandlas som köptjänst från kommunerna.

Åtgärder för att nå de uppställda målen

- Identifiera klient med behov av hemservice eller andra stödformer till exempel genom förebyggande hembesök, styrd handledning, servicerådgivning och kartläggning av servicebehovet.
- Kommunen informerar om vad man på Kapellhagen kan erbjuda för tjänster för äldre.
- Kommunen behöver ha en kontinuerlig kontakt med hemsjukvården för att kunna lägga in i planeringen gemensamma klienters behov av hjälp och fördela uppgifter i enlighet med avtalen för sammanhållen hemvård.
- Kommunen erbjuder äldre som bor hemma möjlighet att delta i olika aktiviteter som erbjuds på Kapellhagen. Som till exempel högläsning, diskussionsstunder med olika teman, pyssel, rörelse (sittdans, sittgymnastik).
- Kommunen informerar om att det finns möjlighet till dagvård/avlastning för de som vårdar sina demenssjuka hemma. Ger möjlighet till aktivitet och stimulans.

7.5. Nuläget i kommunen

Läget i kommunen hösten 2021 är att 1–2 hushåll utanför serviceboendet Kapellhagen har beviljats dagvård 1 dag / vecka på ESB Kapellhagen. På Kapellhagen är det just nu 10 personer (av 10 boende platser) som har avtal om hemservice. 2 platser (av totalt 12) används för periodvård/intervallvård. Framtida behov av utökad service förväntas kunna mötas genom att vårdtyngden på Kapellhagen ökar och fler bor hemma längre i kommunen.

Intagningskriteriet till ESB Kapellhagen är idag att klienten har ett vårdbehov som motsvarar vårdkategori C och att klienten behöver 4 eller fler hembesök per dygn alt.

dagverksamhet för att kunna bo kvar hemma. Vårdbehovet kan grunda sig i fysiska eller psykosociala behov och inbegriper även demenssjukdomar.

7.6. Hemservice i framtiden

Enligt Ålands landskapsregerings kvalitetsrekommendationer om tjänster för äldre ska målet vara att minst 90 % av 75 år och äldre personer ska bo kvar hemma. Det innebär att kommunernas servicestruktur i högre grad än nu borde inriktas på hemservice och stödtjänster som äldre behöver.

För att kunna bo kvar i eget hem behöver kommunen även tillgodose att det finns ett tillräckligt antal handikappanpassade lägenheter i anslutning till ESB Kapellhagen. Dessa lägenheter kan i ett visst skede behöva reserveras för den äldre delen av befolkningen som kan bo kvar hemma under förutsättning att de har tillgång till ett handikappanpassat boende med närhet till kommunal service.

Ser man på hur läget är i kommunen utgående från år 2020 kan man konstatera att kommunen uppfyller rekommendationerna. Ålands befolkning blir något äldre än närliggande regioner och har därtill visa sig vara friskare längre upp i åren. Således är det något lättare att uppfylla de nationella rekommendationerna på Åland än i resterande delar av landet.

Det salutogena perspektivet kan ge antagandet om att det åländska närsamhället innehåller komponenter som bidrar till ökad hälsa bland äldre. Dessa friskhetskomponenter bidrar till en förstärkt ekonomi i det åländska samhället. Att identifiera och stödja redan fungerande lösningar och funktioner såsom anhörigstöd och lokala knytpunkter torde därför vara en väl investerad resursering inför framtiden.

Enligt nationella rekommendationer bör 25-30 % av åldersgruppen 75+ ha tillgång till hemservice och hemsjukvård. För Lumparland skulle uppskattning av dessa mål år 2021 se ut så här: 35-42 personer av åldersgruppen 75+ behöver ha tillgång till hemservice och hemsjukvård.

Eftersom det faktiska behovet av hemservice och hemsjukvård är omkring hälften av det uppskattade kan man dra följande hypotetiska slutsatser:

- Den statistiska sannolikheten för framtida vårdbehov stämmer inte i Lumparland eftersom befolkningen är friskare än beräknat.
- Närståendevårdare gör en större insats i Lumparland än vad som vore statistiskt sannolikt.
- Framtida belastning inom äldreomsorgen i Lumparland blir inte så kostnadskrävande som statistiken ger för handen.
- Den nationella statistiken är inte helt tillämplig i små regioner och kan dessutom snabbt ändra eller avvika från prognosen.
- Det finns ett mörkertal av individer som av olika orsaker (t.ex. ekonomiska) inte frågar efter den service de behöver.

7.7. Samverkan hemservice och hemsjukvård

För att äldre ska kunna bo hemma krävs ett välplanerat och kontinuerligt samarbete mellan hemsjukvård och hemservice. För den äldre kan det vara förvirrande att ha två olika vårdgivare med olika uppgifter. Gemensam vårdplanering hos den äldre (klienten/patienten) och gemensam uppföljning är förutsättningar för att ett samarbete ska lyckas. Lumparland är med i "Sammanhållen hemvård" som landskapsregeringen har utformat genom tvingande lagstiftning. Hemsjukvården har delegerat vissa sjukvårdsuppgifter till utbildade närvårdare. Hemsjukvården delar medicin varje vecka och båda personalgrupper har ett nära samarbete för klienternas bästa. En regelbunden kontakt sker fortlöpande varje vecka.

Målet med samverkan är:

- Bättre vård- och omsorgskontinuitet för den äldre.
- Ökat informationsutbyte mellan olika kompetenserna sjukvård och social omsorg för de äldre.
- Förbättrad vårdkedja och informationsutbyte mellan kommunen och sjukvården.
- Färre hembesök hos den enskilda klienten då personal från de båda organisationerna arbetar gränsöverskridande med en helhetsbaserad vård utgående från klientens behov.

ÅTGÄRDER:

1. Hemservice och eventuellt andra stödtjänster i eget hem erbjuds som ett förstahandsalternativ när den äldre inte längre kommer tillrätta i sitt dagliga liv.
2. Kommunen kan också aktivt erbjuda hemservice och stöd tillfälligt, exempelvis vid sjukdomsfall eller efter sjukhusvistelse, så att den äldre snabbare kan återhämta sin funktionsförmåga.
3. Samverkan mellan kommunens hemservice och ÅHS hemsjukvård fortsätter och utvecklas.
4. Personalen inom hemservicen i Lumparland deltar i fortbildningsprojektet LOVE som ÅHS har tagit huvudmanna-ansvaret för i enlighet med avtalet för sammanhållen hemvård.

7.8. Effektiverat serviceboende (ESB Kapellhagen)

Effektiverat serviceboende är avsett för personer som behöver omvårdnad dygnet runt utan att för den skull vara i behov av institutionsvård. Effektiverat serviceboende innebär att serviceboende är bemannat dygnet runt. Kännetecknet för effektiverat serviceboende är:

- att personer bor i en hyresbostad, för vilken det finns uppgjort ett hyresavtal enligt hyreslagen.

Lumparlands kommun

- att personen har ett visst vårdbehov.
- att personen själv bor i bostaden, och att personen har möjlighet att påverka hur boendet och servicen i samband med det ska organiseras.
- att personen själv bekostar sin hemsjukvård.

Kapellhagen fastställdes som effektiverat serviceboende i maj 2015. Kapellhagen utrymmer tio lägenheter samt två avlastningsrum. Personalen består av 11 anställda:

- ledande närvårdare 100 % (60 % administrativ arbetstid och 40 % vårdarbete)
- närvårdare 100 % x 2
- närvårdare 80 % x 2
- närvårdare 75 % x 3
- närvårdare 51,75% x 2 + 24,75 % ekonomibiträde (befattningar på totalt 75%)
- lokalvårdare 45,75 %.

På Kapellhagen använder man sig av dokumentationsprogram Abilita för daglig journalföring, vård- och serviceplaner samt levnadsberättelser. Man har även beslutsblanketter för beviljande av service, samt skriftliga underlag för samtycken och avvikelserapportering. Serviceplanen går att skriva ut och ska undertecknas av klienten/klientens anhöriga.

Enligt den nya lagstiftningen inom området görs en egenkontrollplan upp och publiceras offentligt tillsammans med rapportering om väntetider inom äldreomsorgen. Man strävar efter att göra upp den erforderade hygien- och säkerhetsplanen under år 2022.

För personalplaneringen och underlag till löneräkningen använder man sig av schemaläggning i dataprogrammet Titania.

Äldreomsorgen har gemensam ledning med Lemlands kommun. Kommunen ingår även i ett frivilligt samarbete mellan Södra Åland och skärgården där kommunens ledande personal samlas för att utbyta idéer och skapa motiverande samanhållning och funktionell helhet inom äldreomsorgen på Åland.

På Kapellhagen håller man årliga medarbetarsamtal och håller en planerings-/ inspirationseftermiddag per termin. Ledningen tillgodoser att personalen har tillgång till nödvändig fortbildning och vid behov även handledning.

Målsättning

- Erbjudna åldringar och personer med funktionsnedsättningar dygnet runt boendeservice och god vård.
- Möjlighet att erbjuda de äldre en meningsfull tillvaro med social kontakt, sysselsättning och aktiviteter som förhöjer livskvaliteten.
- Utarbeta/uppdatera värdegrunderna för aktiverande och rehabiliterande äldreomsorg.
- En kompetent organisation med motiverad och välmående personal.

Åtgärder för att uppnå de uppställda målen

- Rehabiliterande arbetssätt.
- Välplanerad och mångsidig verksamhet dagligen.
- Regelbundna möten som dokumenteras för att försäkra sig om att alla har tillgång till samma information.
- Regelbunden fortbildning.
- Fortlöpande samarbete med andra enheter.
- Tätt samarbete med arbetsplatshälsovården för att upprätthålla en välmående personal.

7.9. Bakgrund och nulägesbeskrivning

- Kapellhagens serviceboende startade 1996. Det om- och tillbyggda och renoverade ESB Kapellhagen, stod klart våren 2015.
- I Kapellhagen finns nu 12 lägenheter i olika storlekar. De kan hyras av äldre personer med ett visst vårdbehov.
- Möjligheter till dagvård för hemmaboende äldre finns och för närvarande används möjligheten till dagvård av 2 personer 1 dag /veckan.
- Under veckosluten och skolans lovtider tillreds måltiderna på Kapellhagen. Under skoldagar hämtas mat från skolan till Kapellhagen.
- För boende skrivs ordinära hyreskontrakt.
- Tillsvidare har det funnits boendemöjlighet för alla som behövt sådant boende på Kapellhagen.
- För varje boende skrivs vård- och serviceplan med utgångspunkt från bedömning av det individuella servicebehovet.
- De boende har larm som går till personalens arbetsmobiler (Vivago larm). Finns även 6 personer som har hemlarm (Alandia Security) kopplat till Kapellhagen.
- Samarbete har etablerats med Lumparlands FBK när det gäller lyfthjälp när någon fallit och man jobbar ensam.
- Kapellhagen är ett ESB som kan erbjuda ett boende fram till livets slut, om det ej uppstår några större behov av sjukvård.

Ledande närvårdaren ansvarar för administrativa uppgifter, bland annat arbetsschema. Kapellhagen är bemannat dygnet runt. Ledande närvårdaren deltar tillsammans med biträdande ledande närvårdaren i den ledningsgrupp för äldreomsorg i Lemlands och Lumparlands kommuner som sammankallas av äldreomsorgschefen. Under möten behandlas aktuella ärenden. Man skapa struktur, tillgodoser informationsgången och förverkligar fortbildning. Inom ledningsgruppen råder öppenhet och gruppen fungerar som intern handledning och stöd i ledarskapet.

På Kapellhagen hålls rapportering vid varje personalbyte och personalmöten hålls varannan vecka. Målet är att det ska vara lågt i tak och att svårigheter ska kunna lösas i ett tidigt skede så att fokus kan läggas på det konstruktiva och trivselskapande arbetet.

7.10. Aktiviteter

På Kapellhagen ordnas aktiviteter som:

- Högläsning.
- Aktiviteter/olika teman.
- Spel och pyssel.
- Rörelse/gymnastik, sittdans.
- Utevistelse.
- Bingospel.
- Andakter och andra samlingar (församlingen).
- Pensionärsträffar med program för kommunens pensionärer (ett tillfälle/månad).
- Gentlemannaträff (ett tillfälle/månad).
- Musikstunder med olika frivilliga.

Några bilder från olika aktiviteter på Kapellhagen. Målningsterapi, tovning och djurbesök (2016)

7.11. Intervallvård/korttidsvård

Intervallvård innebär att man i en vård- och serviceplan överenskommit om en återkommande intervallvård i serviceboende/effektiverat serviceboende eller i institutionsboende med syfte att stöda fortsatt hemmaboende och ifall man är beviljad närståendestöd ge närståendevårdaren ledighet. I kommunen finns möjlighet till intervallvård på Kapellhagen (2 platser).

7.12. Institutionsboende

Kommunen har två platser i kommunalförbundet Oasen boende- och vårdcenter i Jomala. Platserna används vid kontinuerligt medicinskt sjukvårdsbehov eller demensvård som fordrar stängda lokaler.

7.13. Färdtjänst och övrig handikappservice

Idag har KST hand om beviljande av färdtjänst för handikappade (18 biljetter/ månad) och äldre (8 biljetter/månad enligt inkomstprövning). För färdtjänsten använder man sig av Taxi Plus som samordnar färdtjänsten mellan aktiva aktörer och betalande

organisationer. Klienten beviljas ett kort där det beviljade antalet resor matas in vid månadens början. Resor som inte använts förfaller vid månadens slut. KST beviljar även vid behov ledsagarservice samt bostadsanpassningar, hjälpmedel, assistans och övriga förmåner enligt handikappservicelagen.

Det delade ansvaret för funktionshindrade äldre förutsätter ett aktivt samarbete mellan kommunen och KST. Kommunen har inte några möjligheter att påverka det antal biljetter som var och en beviljas inom färdtjänsten. Detta har medfört att vissa klienter inte kan ta sig till de serviceformer som erbjuds inom kommunen trots att de har behov av verksamheten och vill delta.

7.14. Demensvård

7.14.1. Fakta om demenssjukdom

Begreppet demens kan beskrivas som ett syndrom som beror på en långvarig och fortskridande hjärnsjukdom som rubbar ett flertal avancerade hjärnfunktioner. Sjukdomen karaktäriseras av förlust av kognitiva och emotionella förmågor som är tillräckligt allvarligt för att inverka på den dagliga funktionen och livskvaliteten.

Risken att insjukna i demenssjukdom ökar med stigande ålder och förutses inte öka snabbare än befolkningsutvecklingen. Med ökat antal äldre och ökad livslängd kan man förvänta sig en kraftig ökning av personer med demenssjukdom. Demenssjukdom är en av de största folksjukdomarna vilket gör dem till äldreomsorgens största utmaningar.

Personer med demens behöver olika vård- och boendeformer och det ställer stora krav på personalkompetens, personaltäthet, innehållet i vården och fysisk miljö.

7.14.2. Vård och omsorg för personer med demenssjukdom

Antalet personer med demenssjukdom förväntas öka i takt med att äldres andel ökar i kommunen. Men också om det finns endast ett fåtal personer kommer det att ställa krav på äldreomsorgens insatser. Demenssjukdomen har olika förlopp och stadier och de individuella behoven kan variera. Följande strategi kan äldreomsorgen i kommunen tillämpa:

Tidig upptäckt av sjukdomen gynnar den sjuke och anhöriga. Information kan ges vid hälsofrämjande hembesök och av Demensföreningen på Åland r.f. Det är viktigt att den drabbade får en minnesutredning och diagnos vid ÅHS minnesmottagning, som också gör upp medicinerings och andra behandlingsplaner tillsammans med den sjuke och de anhöriga.

7.14.3. Vård och service i det egna hemmet

Under de första stadierna i sjukdomen kan en person med demens fortsättningsvis uppleva stor trygghet i att bo kvar i det egna hemmet och med stöd av anhöriga och hemservicens serviceinsatser. Man bör också tänka på att stimulerande dagverksamhet för den sjuke och stöd för anhöriga är viktiga komplement till hemmaboendet.

7.14.4. Vård i serviceboende eller institutionsboende

När sjukdomen har framskridit så att hemmaboende inte längre är möjligt bör man göra en grundlig bedömning av det aktuella vård- och omsorgsbehovet samt att man planerar långsiktigt för att undvika onödiga flyttningar för den äldre. Haldygnsvård i serviceboende (effektiverat), demensboende eller institutionsvård kan vara alternativ beroende på hur sjukdomen framskridit och den äldres vårdbehov.

7.14.5. Personaltäthet

Klienter med demenssjukdom fordrar höge personaltäthet och anpassade miljöer. Kvalitetsrekommendationerna är 0,7 -0,8 personal för icke dementa klienter inom ESB och 0,9 för personal med svår till medelsvår demens. Framtida serviceboenden kan behöva en flexibilitet vad gäller bemanning för att man inte ska bli underbemannade i arbetstoppar men heller inte överbemannade vid lägre vårdtyngd inom ESB och hemservice. För att bedöma personalbehovet behöver man använda sig av de nationella kvalitetsrekommendationerna men även ta i beaktade personalens samlade bedömning av den upplevda vårdtyngden.

7.14.6. Fysiska miljöer

Demensvård fordrar lugna avskilda miljöer, ingärdade områden och stillsamma aktiviteter som lugnar sinnet. Minnesträning kan i ett tidigt skede förebygga demens och alla former av gemensam sysselsättning och rörelseträning förstärker hjärnas friska funktioner och ökar självständigheten och livsglädjen även under pågående sjukdomsförlopp. Långt gången demens fordrar mer avskilda miljöer och aktiviteter i mindre grupper samt mer enskild tid med personal som kan bidra till att stilla oro. Rymningsbenägna klienter samt klienter med starka frontallobsymtom såsom aggressivitet och utagerande beteende mot andra klienter och personal kan inte vårdas på ESB Kapellhagen utan behöver plats inom Oasens slutna demensavdelningar.

ÅTGÄRDSALTERNATIV:

1. Kommunen och hemsjukvården bör ordna så att varje person med icke åldersrelaterade minnesstörningar får en demensutredning på minneskliniken vid ÅHS som också kan ge utlåtande om lämplig vårdnivå och vårdplats.
2. Samarbeta med annan/andra kommuner om gruppboende för demenssjuka.
3. Vid behov hyra demensboendeplatser i annan kommun alternativt på Folkhälsans demensboende.
4. Kommunen har två platser på Oasen i Jomala (institutionsnivå) som kan användas för långt framskriden demensvård.

8. ÄLDREOMSORGENS EKONOMISKA LÄGE

För många kommuner utgör äldreomsorgen en betydande utgiftspost i budgeten och i bokslutet. Med det snabbt ökande antal äldre finns det en oro för hur framtida äldreomsorg ska finansieras för att kunna erbjuda den kvalitativa och goda vård de äldre har rättigheter till. Det kan finnas flera olika aspekter på detta dilemma.

Dels kan man räkna med att de flesta äldre, i jämförelse med nuläget, kommer att ha arbetspensioner och kan betala en högre andel för sin vård än vad som är fallet i dagsläget. Detta scenario ser vi exempel på redan nu. Samtidigt trissas kostnaderna per vårddygn upp genom kvalitetskrav gällande dokumentation, statistikföring och annat som fördyrar vårddygnskostnaderna.

Den andra aspekten är att äldre människor enligt forskningen visar en förbättrad hälsa. Rikssvensk forskning talar också om att man med en medveten strategi inom äldreomsorgen kan begränsa kostnaderna till det sista levnadsåret. Den nya lagstiftningen tar fasta på möjligheterna att arbeta förebyggande med upprätthållande hälsa.

Under de två senaste åren har den förebyggande äldreomsorgen dock lidit av begränsningar i utförandet till följd av coronapandemi. Detta kan ha lett till en försämrad psykisk hälsa i samhället i allmänhet och bland äldre i synnerhet. I nuläget har den förebyggande äldreomsorgen i viss mån kunnat återupptas och de äldre är inte längre lika begränsade i sina kontakter till omvärlden.

Att forma framtidens äldreomsorg är att skapa en strategi med satsningar i början av vårdkedjan, dvs. samhället bör satsa mera på förebyggande vård, hälsoupplýsning, aktivitet, träning, arbetshälsa och övriga livsvillkor som stöder individens möjligheter att ta hand om sig själv.

Om man talar om den kommunala ekonomin och äldreomsorg så är det också viktigt att både kommunens sociala omsorg och ÅHS satsar i rätt ända, dvs. i början av vårdkedjan. Det betyder att stöda äldres eget livsmönster och vanor så att den äldre kan ha förutsättningar att bo och leva länge i sitt eget hem. Det betyder också att man behöver ha en aktiverande och rehabiliterande inställning till den äldre.

Tyngdpunkten under år 2021 på Åland har varit att implementera den nya, moderna och för de åländska förhållandena ändamålsenliga äldreomsorgslagen, socialvårdslagen, klientlagen och annan lagstiftning som har reformeras i samband med detta. Tyngdpunkten för åtgärderna har flyttat fokus från korrigerande åtgärder till förebyggande åtgärder. De förebyggande och klientfokuserade åtgärderna är nu tvingande för kommunerna genomlagstiftning.

9. ÄLDREOMSORGEN – FRAMTIDENS GODA ARBETSPLATS

Den viktigaste resursen inom äldreomsorgen är verksamhetens personal. Kompetens och formell behörighet är avgörande för hur vården och omsorgen uppfattas av de äldre. För att tilltala kompetent personal och få dem att stanna behöver kommunen erbjuda dem en trygg arbetsplats att trivas på med god arbetsmiljö, kompetensutveckling och andra utvecklingsmöjligheter som stimulerar.

Kommunen strävar till att aktivt arbeta för att säkerställa, synliggöra och utveckla personalens kompetens och behörighet samt skapa ett gott medarbetarskap och en god arbetsmiljö. Möjligheten att påverka sitt arbete och att varje individ får utvecklas i en tillåtande miljö tas till vara. Kommunen erbjuder alla som varit anställda 6 månader friskvård. Detta bidrar till att kommunen har en välmående personal, vilket är en förutsättning för att kunna erbjuda de äldre en god vård.

Inom personalgruppen skapas det arbetsklimat som i slutändan utgör de äldres livsmiljö. Att organisera en trygg och harmonisk miljö är avgörande för en lyckad äldreomsorg i allmänhet och en lyckad demensvård i synnerhet. Äldreomsorgens personal är producenter av livskvalitet och behöver därför få redskap och förutsättningar att själva må bra i arbetet.

Framtidens utmaning inom äldreomsorgen förutspås vara kompetensförsörjning och där behöver kommunerna vara konkurrenskraftiga som arbetsgivare. De äldre själva upplever att bemötandet från personalen är det allra viktigaste när det kommer till deras vård och omsorgsbehov.